

Wybrane zachowania mogące wskazywać na zaburzenia integracji sensorycznej u niemowląt i małych dzieci (do 3 lat) :

- Ma trudności z jedzeniem (trudności ze ssaniem, gryzieniem, preferowanie ograniczonych typów pokarmów);
- Nie chce „ssać piersi” a jeżeli już to robi odrywa się od piersi lub ssie tylko na początku, kiedy pokarm leci szybko;
- Częsty odruch wymiotny na konsystencję pokarmu lub jego zapach;
- Nieakceptuje grudek w pokarmie, niechętnie rozszerza jadłospis;
- Jest zbyt rozproszone żeby usiedzieć przy jedzeniu;
- Ma trudności ze spaniem (trudności w zasypianiu, częste wybudzenia w nocy i kłopoty z ponownym zaśnięciem);
- Budzi się w nocy 3 razy lub więcej i nie może ponownie zasnąć;
- Wymaga bardzo dużej pomocy przy zaśnięciu np. bujanie, długie chodzenie i głaskanie, jazda samochodem i inne;
- Płytki, bardzo krótki sen;
- Nietoleruje bujania;
- Zasypia na rękach, a odkładane do łóżeczka budzi się lub płacze;
- Dziecko jest bardzo poirytowane przy zmianie ubrania, wydaje się mu być niewygodnie w określonych typach ubrań;
- Nie lubi być dotykane, przytulane, odpycha się i pręży od osoby, która go trzyma w ramionach;
- Płacze przy ubieraniu (zwłaszcza nakrycia głowy);
- Nie znosi siedzenia w foteliku samochodowym;
- Jest nadmiernie aktywne, wciąż w ruchu lub też jest letargiczne, ospałe
- Występują opóźnienia w rozwoju psychoruchowym: dziecko późno siada, późno raczkuje (lub pomija ten etap), późno stawia pierwsze kroki, późno wypowiada pierwsze słowa lub wypowiada całe zdania pomijając okres gaworzenia, wokalizacji;
- Unika manipulacji zabawkami/przedmiotami zwłaszcza tymi, które wymagają zręczności;
- Mało wyraźna reakcja na ból, opóźniona reakcja na ból;
- Nie umie się samo uspokoić np. poprzez ssanie smoczka, patrzenie na zabawkę, słuchanie głosu opiekuna;
- Jest często rozdrażnione, zdenerwowane;
- Nie potrafi poczekać na jedzenie lub zabawkę bez płaczu lub pojękiwania;
- Ma ataki złości (silne i częste);
- Bardzo nie lubi mycia twarzy lub głowy, obcinania paznokci, smarowania kremem;
- Protestuje na ułożenie w różnych pozycjach, takich jak leżenie na brzuchu lub plecach;
- Pręży się i wygina w łuk;
- Ma słabą równowagę: potyka się i upada częściej niż rówieśnicy, prawie zawsze ma jakiś siniak czy zadrapanie;
- Dłonie ma zaciśnięte w pięści;
- Nie bierze zabawek w ręce;
- Rozprasza go dźwięki, na które przeciętny człowiek nie zwraca uwagi;
- Boi się dźwięków takich jak odkurzać, dzwonek, szczekanie psa, grających zabawek;
- Unika kontaktu wzrokowego (odwraca się od ludzkiej twarzy, woli przedmioty, zabawki);
- Nie inicjuje interakcji z opiekunami;
- Opiekunowie mają trudności ze zrozumieniem sygnałów dziecka lub emocji;

- Potrzebuje całkowitej kontroli nad otoczeniem 'rządzi';
- Staje się rozdrażnione w miejscach zatłoczonych;
- W nowym miejscu czuje się zagubione, potrzebuje sporo czasu by zdobyć orientację w otoczeniu;

Zaburzenia w przetwarzaniu wrażeń sensorycznych najczęściej zauważane są jednak przez rodziców w wieku przedszkolnym i szkolnym. Dzieje się tak dlatego, że jest to okres kiedy dziecko rozpoczyna edukację przedszkolną i szkolną. Te cechy, które dotąd były bagatelizowane, umniejszane i tłumaczone potocznym zwrotem "jeszcze ma czas", lub "wyrośnie z tego" nagle okazuje się, że uniemożliwiają prawidłowe relacje z rówieśnikami, opanowanie swoich emocji czy rozwój samodzielności w samoobsłudze, czy też zdobywanie umiejętności czytania i pisania. Skutkiem zaburzeń integracji sensorycznej, dziecko może mieć różnego rodzaju kłopoty z codziennym funkcjonowaniem w domu, w przedszkolu, na podwórku i w szkole. Zaburzone działanie i współdziałanie zmysłów może objawiać się problemami w spostrzeganiu, zachowaniu, uczeniu się, wykonywaniu czynności precyzyjnych, czytaniu, pisaniu, aktywności ruchowej i funkcjonowaniu społecznym. Dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej mogą zachowywać się dziwnie i niezrozumiale dla otoczenia. Mogą mieć wiele kłopotów, z którymi nie potrafią sobie poradzić. Kłopoty, z którymi się borykają objawiają się często zaburzeniami w zachowaniu.

Wybrane objawy zaburzeń u dzieci w wieku przedszkolnym:

- Trudności z opanowaniem treningu czystości
- Potyka się, obija o przedmioty, ma słabą równowagę, jest niezgrabne ruchowo
- Nie zwraca uwagi na skaleczenia
- Jest nadwrażliwe na hałas (często zatyka uszy, samo hałasuje – mruczy, śpiewa pod nosem), nadwrażliwe na pewne zapachy,
- Nie lubi być przytulane, nie lubi pewnych typów ubrań, narzeka na metki,
- Bardzo źle znosi mycie głowy, mycie twarzy
- Ma kłopoty z nauką jazdy na rowerze
- Unikanie nowych zabaw ruchowych
- Jest nadmiernie aktywne, wciąż w ruchu lub też jest letargiczne, ospałe
- Ma trudności z opanowaniem lub unika czynności takich jak: zapinanie ubrań, zdejmowanie butów, wiązanie butów, rysowanie, wycinanie
- Szybko przechodzi od płaczu do śmiechu, ma nagłe wybuchy złości
- Opóźnienia w rozwoju mowy, kłopoty z artykulacją, trudno zrozumieć, co dziecko mówi
- Dziecko ma trudności ze zrozumieniem poleceń
- Dziecku trudno skupić się na jednej czynności

Wybrane objawy zaburzeń dzieci w wieku szkolnym:

- Jest nadwrażliwe na hałas (często zatyka uszy, samo hałasuje – mruczy, śpiewa pod nosem), nadwrażliwe na pewne zapachy,
- Nie lubi być przytulane, nie lubi pewnych typów ubrań, narzeka na metki,
- Dziecko nie może usiedzieć w miejscu, jest wciąż w ruchu, wierci się w ławce, wstaje podczas lekcji lub też dziecko jest ospałe, prowadzi siedzący tryb życia
- Dziecko ma trudności z czytaniem zwłaszcza na głos

- Dziecko ma kłopoty z pisaniem, pisze wolno, nie mieści się w liniach, nieprawidłowo trzyma długopis
- Dziecko wolno wykonuje zadania, jest prawie zawsze ostatnie
- Dziecko jest niezdarne, często potyka się
- Przyjmuje nieprawidłową postawę przy biurku
- Myli słowa dźwiękowo podobne
- Mowa dziecka jest niewyraźna, występuje nieprawidłowa artykulacja
- Dziecko ma trudności z koncentracją uwagi

Z problemów w zakresie integracji sensorycznej dzieci nie wyrosną. Te problemy będą rosły razem z nimi.

Dlatego tak ważna jest wczesna interwencja terapeutyczna, która wspiera system nerwowy tak, aby, mógł on prawidłowo odbierać, interpretować i organizować napływające informacje zmysłowe.

Odruchy pierwotne stanowią fundament dla dalszego rozwoju. Są one bazą do późniejszych odruchów posturalnych.

Podczas rozwoju w okresie płodowym pojawiają się **odruchy zwane pierwotnymi lub niemowlęcymi**. Powinny one być obecne podczas porodu, a ich obecność świadczy o poziomie funkcjonowania centralnego układu nerwowego (CUN). Badanie odruchów to, obok skali Apgar, jedno z podstawowych badań noworodka tuż po porodzie. W ten sposób większość lekarzy neonantologów sprawdza, czy centralny układ nerwowy (CUN) jest prawidłowo rozwinięty, czy nie jest uszkodzony. Odruchy pierwotne pozwalają dziecku na reakcję na nowe bodźce ze środowiska. Są to reakcje zupełnie automatyczne niezależne od naszej woli, bo generowane są nie w korze mózgu, a w rdzeniu kręgowym. Cechą tych odruchów jest to, że mają one ograniczony czas występowania. Odruchy pierwotne powinny stopniowo zanikać. Gdy to nastąpi może pojawić się na ich miejsce następna grupa odruchów, zwanych posturalnymi, które pomagają niemowlęciu, czy dziecku, dawać sobie radę z siłą grawitacji i dostarczają podstaw do automatycznej kontroli równowagi, postawy ciała i swobodnych ruchów. Grupa przetrwałych odruchów pierwotnych wskazuje, że centralny układ nerwowy źle funkcjonuje na jakimś poziomie. Odruchów pierwotnych jest bardzo wiele, ale tylko niektóre z nich wykazały wpływ na rozwój i funkcjonowanie istotnych, z punktu widzenia edukacyjnego, umiejętności.

Symptomy przetrwałych odruchów pierwotnych takich jak: toniczny odruch błędnikowy (TOB), asymetryczny toniczny odruch szyji (ATOS), symetryczny toniczny odruch szyji (STOS) są oznaką niepełnej integracji sensorycznej.

Toniczny Odruch Błędnikowy (TOB)

Wywołany jest przez zmianę położenia głowy w przestrzeni. TOB w zgięciu wywołany jest przez ruch głowy do przodu. Pojawia się ok. 12 tygodnia życia płodowego, integruje między 3-4 m.ż. TOB w wyproście wywołany jest przy odchyleniu głowy do tyłu. Pojawia się podczas porodu, integruje stopniowo od 7 tyg. do końca 3 r.ż. Odruch ten pozwala na kontrolę głowy i właściwą pracę oczu. Pozwala na pokonanie siły grawitacji poprzez właściwą pracę prostowników i zginaczy. Gwarantuje prawidłowe napięcie mięśniowe i postawę.

Konsekwencje niezintegrowanego o czasie odruchu TOB:

- nieprawidłową postawę ciała (garbienie się lub tendencja do chodzenia na palcach),
- obniżone (hipotonia) lub zwiększone napięcie mięśniowe (hipertonia),
- zaburzenia równowagi,
- chorobę lokomocyjną,
- niechęć do ćwiczeń sportowych,
- problemy z percepcją wzrokową (mylenie liter podobnych, np. p/b, b/d),
- problemy z oceną przestrzeni,
- niskie umiejętności tworzenia sekwencji,
- niskie zdolności organizacyjne,
- upośledzone poczucie czasu,
- zaburzenia mowy,
- szybką męczliwość w pozycji stojącej,
- szybką męczliwość w pozycji z rękoma uniesionymi do góry,
- szybkie męczenie się podczas chodzenia po nierównym podłożu,
- lęk wysokości,
- utrudnioną kontrolę głowy,
- trudności z postrzeganiem wzrokowym.

Asymetryczny Toniczny Odruch Szyi (ATOS)

Odruch ten wywoływany jest spontanicznym i pasywnym obrotem głowy w bok - następuje wówczas wyprost kończyn tej strony ciała, w którą odwrócona jest głowa dziecka i jednocześnie zgięcie kończyn przeciwnej strony ciała. Pojawia się w 18 tygodniu życia płodowego, integruje - do 4-6 m.ż. Odruch ten we wczesnym dzieciństwie zapobiega leżeniu dziecka twarzą w dół, kiedy jest w pozycji na brzuchu. Pozwala przewrócić się dziecku z pleców na brzuch. Stanowi podstawę ruchu sięgania po przedmioty.

Konsekwencje niezintegrowanego o czasie odruchu ATOS:

- zachwiana równowaga przy ruchach głowy w którąkolwiek stronę,
- ruchy jednostronne zamiast naprzemiennych (np. w czasie chodzenia, skakania itd.),
- trudności z przekraczaniem linii środka ciała,
- słabo rozwinięte ruchy wodzenia wzrokiem,
- trudności z ustaleniem dominującej strony ciała,
- brzydkie i wolne pismo,
- nieprawidłowy chwyt długopisu, kredki,
- trudności z opanowaniem ortografii i gramatyki,
- trudności z wyrażaniem myśli pisemnie,
- trudności z percepcją wzrokową, szczególnie symetrycznych przedstawień kształtów.

Symetryczny Toniczny Odruch Szyi (STOS)

Odruch jest aktywizowany w pozycji na czworakach podczas zmiany pozycji głowy: w zgięciu: odruchowo zginają się ręce i prostują biodra; w wyproście: prostują się ręce, a zginają biodra. Pojawia się dopiero pomiędzy 6 a 9 miesiącem życia i jest odruchem pomostowym pomiędzy odruchami pierwotnymi i postularnymi.

Ten odruch jest ważny podczas podnoszenia się z podłogi - kołysanie na czworakach (przód-tył). Zachęca też dziecko do skupienia wzroku na dalszych przedmiotach, przywidzenie głowy (poniżej linii kręgosłupa) powoduje zainteresowanie tym, co jest blisko. Inaczej mówiąc jest to ćwiczenie wzroku daleko-blisko. Jeśli nie wygaśnie w swoim czasie, nie wystąpi wówczas faza raczkowania.

Konsekwencje niezintegrowanego o czasie odruchu STOS:

- znieprawidłową postawą, pochylona sylwetka podczas chodzenia, tzw. małpi chód,
- tendencja do garbienia się podczas siedzenia w ławce,
- podczas siedzenia nogi ułożone w kształcie litery "W",
- zaburzoną koordynację ręce - oczy,
- syndrom niezdarne dziecka,
- dziecko strasznie bałagani przy jedzeniu - rzadko trafia precyzyjnie łyżką do ust,
- trudności z widzeniem obuocznym,
- wolne przepisywanie, szczególnie z tablicy,
- trudności z nauką pływania, szczególnie na brzuchu,
- trudności w grze w piłkę,
- zaburzenia uwagi.

Dla prawidłowego rozwoju i integracji odruchów najbardziej istotne są systemy: przedsionkowy i proprioceptywny. Ich funkcjonowanie wpływa między innymi na kształtowanie się prawidłowego napięcia mięśniowego. Jeśli rozwija się ono w sposób nieprawidłowy, to i integracja odruchów następuje w sposób niepełny.

Kwestionariusz Sensomotoryczny

Jeśli znajdziesz określenia, które charakteryzują zachowanie Twojego dziecka, może to oznaczać ryzyko zaburzeń integracji sensorycznej. Zapraszam na pełną diagnozę.

I. DOTYK

TAK

Przesadnie reaguje na niewielki ból	☐
Nie zwraca uwagi na drobne skaleczenia	☐
Lubi aktywności związane z brudzeniem się (malowanie palcami)	☐
Unika aktywności związanych z brudzeniem (lepienie w plastelinie)	☐
Nie lubi być niespodziewanie dotykany (lekko)	☐
Lubi być dotykany (uwielbia to, poszukuje tego/	☐
Poszukuje fizycznie agresywnego kontaktu (uderza w ludzi ściany/	☐
Jest szczególnie łaskotliwy	☐
Unika używania dłoni do eksploracji dotykowej obiektów	☐
Preferuje pewne ubrania i/lub narzeka na metki, mówi że niektóre ubrania drapią są za sztywne	☐

II. RÓWNOWAGA I RUCH

TAK

Pierwsza część pytań odnosi się do podwrażliwości, a druga do nadwrażliwości.

- Ma słabą równowagę
- Ma lub miał duże problemy z nauką jazdy na rowerze
- Podpiera głowę podczas rysowania pisania
- Lubi kręcić się na karuzeli, krzesła obrotowym
- Często huśta się na krzesle lub przyjmuje pozycję głową do dołu
- Uwielbia huśtanie się na huśtawkach
- Uwielbia szybki ruch
- Wygląda na przerażonego w przestrzeni (nie huśta się itp.)
- Unika szybkiego ruchu
- Ma chorobę lokomocyjną
- Lubi ruch który sam inicjuje nie lubi, gdy ktoś nim porusza, huśta
- Nie lubi próbować nowych zadań ruchowych
- Nie lubi wysokości, boi się wspinać

III. KOORDYNACJA

TAK

- Ma problemy z manipulacją (cięcie, rysowanie, zapinanie)
- Jest niezgrabny ruchowo, często przewraca się
- Ma trudności z uczeniem się nowych aktywności ruchowych
- Ma trudności z różnicowaniem prawo–lewo (powyżej 7 r. ż.)
- Nie trzyma kartki drugą ręką, gdy pisze lub rysuje
- Źle trzyma ołówek
- Brzydko pisze, nie mieści się w liniach
- Nie potrafi wiązać sznurowadeł, miał trudności z nauczeniem się
- Ma trudności z posługiwaniem się sztucami
- Ma trudności w łapaniu i/lub kopaniu piłki

IV. NAPIĘCIE MIĘŚNI

TAK

- Wygląda na rozluźnionego, wiotkiego
- Ma nieprawidłową postawę, gdy siedzi lub stoi
- Zbyt mocno ściska przedmioty (np. ołówek)
- Zbyt lekko ściska przedmioty (np. ołówek)
- Szybko się męczy
- Unika zabaw i gier ruchowych
- Podpiera głowę podczas rysowania, pisania

- Raczej prowadzi siedzący tryb życia
- Jest niezgrabny ruchowo
- Ma trudności z podnoszeniem cięższych przedmiotów

V. SŁUCH

TAK

- Jest zirytowany, pobudzony lub zalękniony w miejscach, gdzie jest głośno
- Jest bardzo wrażliwy na dźwięki
- Trudno mu skupić uwagę w miejscu hałaśliwym
- Myli się wykonując polecenia słowne
- Potrzebuje powtarzania poleceń, wskazówek
- Myli podobne dźwiękowo słowa
- Zatyka uszy na niektóre dźwięki
- Lubi dziwne dźwięki, lubi powtarzać pewne dźwięki
- Mruczy, śpiewa ,mówi do siebie podczas wykonywania zadania
- Unika zabawek, innych przedmiotów wydających dźwięki

VI. WZROK

TAK

- Nadwrażliwy na światło; woli światło rozproszone, półmrok
- Ma problemy z różnicowaniem kształtów
- Krótki okres fiksacji wzrokowej (skupienia wzroku na przedmiocie)
- Z trudnością śledzi poruszający się przedmiot (gubi go)
- Często mruga, ma ból głowy, załzawione oczy po czytaniu
- Jest bardzo pobudzony, gdy ma do czynienia z wieloma bodźcami wzrokowymi
- Odmawia zasłaniania oczu, ograniczenia widzenia
- Odwraca litery, sylaby, słowa
- Ma problemy z przepisywaniem z tablicy, książki
- Mruży oczy podczas słonecznego dnia

VII. WĘCH

TAK

- Nadwrażliwy na pewne zapachy
- Ignoruje nawet ostre i nieprzyjemne zapachy
- Ma trudności z różnicowaniem zapachów
- Często zatyka nos mówiąc, że „śmierdzi”
- Nie je pokarmów bez wcześniejszego wąchania
- Nadwrażliwy na zapach perfum, mydła, wody kolońskiej
- Lubi wąchać różne rzeczy nie służące do jedzenia

- Lubi mocno doprawione pokarmy
- Preferuje pokarmy o łagodnym smaku
- Ma łatwy odruch wymiotny na wiele zapachów

VIII. UWAGA I ZACHOWANIE

TAK

- Jest nerwowy, pobudzony
- Jest impulsywny, (wrywa się zanim zakończymy instrukcję)
- Ma problemy z organizacją zachowania, wykonywanych zadań
- Nie może dłużej skupić się na zadaniu
- Bardzo lubi biegać, skakać, jest ciągle w ruchu
- Szybko i łatwo pobudzony przez dźwięki, światło itp.
- Niespokojny wówczas, gdy trzeba być cicho i koncentrować się
- Łatwo przechodzi od płaczu do śmiechu
- Szybko się rozprasza
- Lubi biegać podskakiwać, być w ruchu

NORMA RYZYKO WYNIK

DOTYK	0-2	3-10
RÓWNOWAGA i RUCH: Podwrażliwość	0-2	3-7
RÓWNOWAGA i RUCH: Nadwrażliwość	0	1-6
KOORDYNACJA	0-3	4-10
NAPIĘCIE MIĘŚNI	0-2	3-10
SŁUCH	0-2	3-10
WZROK	0-3	4-10
WĘCH	0-3	4-10
UWAGA I ZACHOWANIE	0-2	3-10

Kwestionariusz Ryzyka Zaburzeń Integracji Sensorycznej Niemowląt

Jeśli Twoje dziecko jest bardzo drażliwe, często się budzi, dużo płacze, trudno je uspokoić, to sprawdź czy to zachowanie nie wynika z zaburzeń integracji sensorycznej. Jeśli większość z podanych określeń odnosi się do Twojego dziecka, to być może powinieneś zgłosić się do terapeuty integracji sensorycznej na pełne badania w tym zakresie. Kwestionariusz nie pozwala na samodzielne stawianie diagnozy.

1. Jest drażliwe, hałaśliwe
2. Łatwo przechodzi od łkania do intensywnego płaczu
3. Trudno je uspokoić poprzez noszenie na ręku, przytulanie
4. Nie potrafi spokojnie czekać na posiłek

5. Domaga się stałego towarzystwa rodziców
6. Ma nagłe wybuchy złości
7. Budzi się wiele razy w ciągu nocy
8. Trudno zasypia
9. Jest zaniepokojone, płacze podczas mycia twarzy lub włosów
10. Bardziej niż inne dzieci reaguje na niektóre dźwięki
11. Jest wyraźnie zaniepokojone w nowych miejscach
12. Ma łatwy odruch wymiotny
13. Jest pobudzone, płacze podczas smarowania twarzy kremem

KWESTIONARIUSZ WRAŻLIWOŚCI DOTYKOWEJ

Sprawdź, czy wymienione poniżej stwierdzenia charakteryzują Twoje dziecko. Jeśli tak, to być może powinieneś zgłosić się do terapeuty integracji sensorycznej na pełne badania w tym zakresie.

1. Woli chodzić w butach niż bosy	[TAK] / [NIE]
2. Lubi bluzy lub koszule z długimi rękawami	[TAK] / [NIE]
3. Bardziej lubi nosić długie spodnie niż krótkie	[TAK] / [NIE]
4. Unika chodzenia bosy, szczególnie po nowym podłożu	[TAK] / [NIE]
5. Nie lubi nosić bluz czy swetrów z golfem	[TAK] / [NIE]
6. Jest niespokojne nosząc bluzy ,koszule ze skuwkami, metkami	[TAK] / [NIE]
7. Nie lubi nosić bluz, koszul ze skuwkami, metkami jeśli nie ma założonej pod spód bawełnianej podkoszulki	[TAK] / [NIE]
8. Niepokoi się, denerwuje podczas mycia twarzy	[TAK] / [NIE]
9. Niepokoi się ,jest rozdrażnione w czasie mycia zębów	[TAK] / [NIE]
10. Niepokoi się podczas obcinania paznokci	[TAK] / [NIE]
11. Denerwuje się podczas czesania włosów	[TAK] / [NIE]
12. Niepokoi się podczas obcinania włosów	[TAK] / [NIE]
13. Denerwuje się gdy ma brudne ręce	[TAK] / [NIE]
14. Bardziej preferuje zabawę na podłodze niż na dywanie	[TAK] / [NIE]
15. Drapie się w miejscu gdzie ktoś je niespodziewanie lekko	[TAK] / [NIE]

dotknął

16. Pociera miejsce gdzie ktoś je dotknął	[TAK] / [NIE]
17. Nie lubi chodzić boso po trawie	[TAK] / [NIE]
18. Jest zaniepokojone, rozdrażnione gdy chodzi boso po piasku	[TAK] / [NIE]
19. Chodzi na palcach po piasku, trawie	[TAK] / [NIE]
20. Unika zabawy w piasku	[TAK] / [NIE]
21. Jest zdenerwowane, nadmiernie pobudzone gdy ma iść na plażę	[TAK] / [NIE]
22. Ma problemy z koncentracją uwagi	[TAK] / [NIE]
23. Niepokoi się jeśli nie widzi kto go dotyka	[TAK] / [NIE]
24. Unika malowania palcami	[TAK] / [NIE]
25. Lubi dotykać ludzi ale niepokoi się gdy inni go dotykają	[TAK] / [NIE]
26. Jest zaniepokojone gdy ktoś zbliża się do niego od tyłu	[TAK] / [NIE]
27. Nie lubi , jest rozdrażnione gdy ktoś je całuje	[TAK] / [NIE]
28. Jest zaniepokojone, pobudzone gdy ma uczestniczyć w grach zespołowych z gołymi nogami /w koszuli z krótkim rękawem/	[TAK] / [NIE]
29. Niepokoi się gdy ktoś dotyka jego twarzy	[TAK] / [NIE]
30. Jest bardzo łaskotliwe	[TAK] / [NIE]
31. Trudno się zaprzyjaźnia	[TAK] / [NIE]
32. Niepokoi się stojąc w szeregu / w linii	[TAK] / [NIE]
33. Niepokoi się gdy ktoś stoi blisko	[TAK] / [NIE]
34. Preferuje potrawy o „gładkiej” strukturze	[TAK] / [NIE]
35. Jest bardziej ruchliwe niż większość rówieśników	[TAK] / [NIE]